

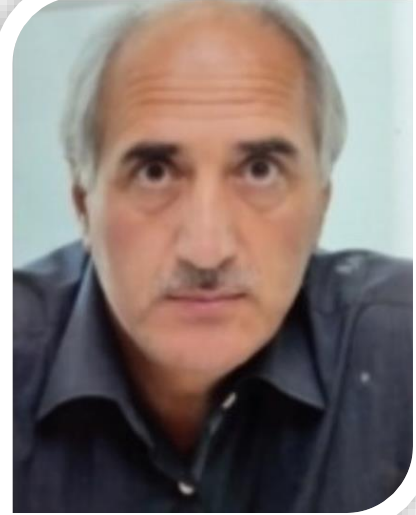
AYDIN OLMAK

ŞABAN KUMCU

Nurettin Topçu, “Bilgin ihtisas sahibi olandır. Alanında olan bir bilgiyi tanır, tarif eder. Aydın ise fedakarlığı öğretir, topluma asıl yönünü gösterir, tereddütleri ortadan kaldırır. Varoluş damgasını basar, yolu aydınlatır. Aydınlar bilginleri eksik kaldıkları noktalarda destekleyip tamamladıkları ölçüde görevlerini yapmış olurlar. Kafa, gönül, vicdan birlikteliğini sağlarlar” der.

Bilgi sahibi olmakla kültürlü olmak bir değildir. Her bilgi sahibi kültürlü değildir. Genel bilgiyle, ansiklopedik bilgi birbirinden farklıdır. Bilgi kültürün ham maddesidir. Fakat yeterli değildir. Bilginin, kültür haline gelebilmesi için, zekanın endüstrisinde üretilip fikir haline gelebilmelidir.

Kendine has hiçbir fikri olmayan, formül haline gelmiş işporta fikirlerle düşünen ayaklı kütüphanelere

aydın, münevver, entelektüel demek zordur. Geriye iki kategori kalır. *Uzmanlar ve genel kültür sahipleri.* Uzmanların kendi alanlarında aydın olduklarına şüphe yoktur. Fakat bunların insan kaderini toplu bir şekilde ilgilendiren meseleler hakkında fikirleri olsa bile güvenilirmez. Bir matematikçi, herhangi bir sosyal meselenin tarihi ve dayandığı ilim dalları hakkında yeterli bilgiye sahip değilse ; zihninde var olan soyut kavramlarla tek başına mantık yürütmesi, onu hatadan hataya düşürür. Eğer bu matematikçi bu bilgiye sahipse, onu farklı bir kategoride ele almak gerekir.

Gerçek aydın ; bütün bilimlerin ve o bilimin felsefi sistemlerinin

esaslarını, tarihi safhalarını ve son verilerini bilmeli, bilgi sahibi olmalıdır. *Gerçek aydın*, bu bilgiyi eğilmeden, bükülmeden, kimseye yakınlaşmadan şahsi ihtiraslarının etkisinden kurtarıp, kendi zihni ve şuuruyla objektif bir fikir haline getiren insandır.

Fransızca “*entelektüel*” ; akli ön plana alan, zihnin bütün alanlarda hakimiyetini inanan, bilgide gerçeğin, ahlakta doğrunun ancak düşünceyle belirlenebileceğini savunan, eğitilmiş, bilgili, görgülü, fikri meselelerle uğraşan kültürlü bir insandır. Sıradan okur yazar olmanın üstünde, kafasıyla iş gören ve kafa ürünüyle geçinen kişi demektir.

Entelektüel sorumluluk alır. Bir hata varsa düzeltir. Hakikati kavrar. Okumuş yazmış olmak, estetik beğenisi, yemek beğenisi yüksek bir edebi beğenisi olmak yeterli değildir. Gerçek aydın önce aydınlanır sonra aydınlatır. Basiret ve feraset sahibidir. Aydın her şeyden önce kendini tanımalıdır. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Avrupalı, hoşgörü ve sabırla aydın olmuştur” der.

Türk aydınının en büyük zayıflığı, bu toprağı ve insanını tanımaması, onları kendi kafasına göre idealize edip, soyut birtakım anlamlar çıkarmasıdır. Bir varlık karşısında gözlerimizi kapayıp düşünüyor ve yorumlar yapıyoruz. Gerçeğin bizim dışımızda ve bize karşı koyan şey olduğunu bilmiyoruz. Gerçekten korkuyoruz. Anadolu toprağı ve insanıyla haşır neşir olmuş ve onun meselelerini zorluklarını yakından tanıyan Türk aydını çok azdır.

Coğrafyaya ve insanımıza dayanmadan olumlu bir ilerleme kaydedemeyiz. Fakat biz coğrafyayı ve insanımızı tanıyor muyuz..? Pek çoğumuz ona, kendi rüyalarımızı, hülyalarımızı ve dışardan alınmış hazır düşüncelerimizi giydireyoruz. Zannediyoruz ki Türkiye ve Türk halkı

bu kalıplara girecektir. Ancak görüyoruz ki girmiyor. Batı’dan alınmış şeyler, bizim için lazım olan şekil ve manaları değiştiriyor. Düşüncelerimizi gerçeğe uyduracak yerde, gerçekleri sorguluyoruz. Tıpkı *Kant’ın* kuşları gibi, hava olmadan uçabileceğimizi zannediyoruz. *Alain*, “*gerçeği insana karşı koyan şey*” olarak tarif eder.

Oysa biz, genellikle kendi düşünce, duygu ve hayallerimizi gerçek sanırız. Dil ile ifade ettiğimiz şeyler bize hakikatin kendisi gibi gelir.

İnsanın kendisini nasıl aldattığını çok iyi bilen *Napolyon*, “*bu fikir bana çok doğru gibi gözüküyor, öyleyse yanlış olması da muhtemeldir*” dermiş. Bize fikirlerimizin hatalı olduğunu gösteren biri olmazsa, ömür boyu, bir şeylerden habersiz yaşamamız mümkündür. Deliler kendi saçmalarından asla şüphe etmezler. Onlar kendi dünyalarına öylesine kapalıdırlar ki ikna imkânı yoktur. *Sokrates’i* sokaklara düşüren, fikirlerini tartışacak adam aramaya sevk eden bu endişe olmalıdır. Zıt görüşler bizi kendi içimize kapanmaktan kurtarır. Dosttan çok, düşmanımız bizi derin uykularımızdan uyandırır.

En iyisi eşya ile dünyaya açılmaktır. Taş olmasa heykeltraş bir şey yapamaz. Hülyası ile yetinen, maddenin katılığından kaçan heykeltraş kısır kalmaya mahkumdur. Kendi dışında dünyayı aramayan düşünce de böyledir. İşleyecek bir madde veya malzeme olmazsa saf düşünce ne yapabilir..? *Beethoven* hep gürültüyü arar. Gürültü ahenkle birleşince devleşir. Müzik de düzene girmiş bir gürültü değil midir..?

Böylece insanın meydana getirdiği bütün sanat eserleri, abideler, senfoniler, tablolar, şiirler, romanlar insanın kendisinden üstündür. İnsan ortaya çıkardığı eserle insani zayıflıklarını aşır, ebediyete kavuşur.

Tabiat bizi içgüdülerimizle nasıl aşka zorluyorsa, zekamızla da kendi kendimizi aşmaya çabalarız. **Stefan Zweig'e** göre entelektüel “belli bir topluma değil insanlığın bütününe bağlılık gösterir. Hiçbir ordunun neferi olmaması onu bütün ordularla savaşmak zorunda bırakabilir. Bu da herkesin kaldırabileceği bir yük değildir. Bu yüzden genellikle yalnızlık içinde ölürlər.”

Edward Said, “entelektüel her zaman saf tutma ile yalnızlık arasında bir yerde durur,” derken; **Nilüfer Göle**, “entelektüel öncelikle içe yatırım yapandır. Bunun için bilginin demlenmesi ve içselleştirilmesi gerekli. Bilginin artık sizin olması, derinize işlemesi.. Hazır bilgiyi kendi sözcüklerinizle dillendiriyorsanız deriniz kalınlaşır. Bilgiyi zırh gibi kuşanıyorsunuz demektir. Halbuki

deriniz, sahip olduğunuz bilgi ölçüsünde incelmeli” diye açıklar.

Tanpınar, “hayat toplumla birlikte yaşanır. Sorumluluklar bütün toplumundur. Yükünü kaderin ve tesadüfün ayırdığı paya göre hep beraber taşırız. Fakat tarih karşısında hesabını aydın, münevver verir” der. Bir şekilde aydın hem kendisinin hem milletin hem de bütün insanlığın sorumluluğunu taşımaktadır.

Tanpınar, günümüzün eğitim sistemine şöyle bir eleştiri getirir. “Birtakım mekteplerimiz var. Birçok şeyler öğretiyoruz. Fakat hep eksik olan bir memur kadrosu doldurmak için çalışıyoruz. Bu kadro dolduğu zaman ne yapacağız..? Çocuklarımızı muayyen yaşlara kadar okutmayı adet edindik. Bu çok güzel bir şey fakat günün birinde bu mektepler sadece işsiz adam çıkaracak. **Bir yığın yarı aydın hayatı kaplayacak...**O zaman ne olacak..? Kriz..! “

Aydın taklitçi değildir. Bilgiyle aydınlanır, fikirle olgunlaşır, akıl ve mantıkla desteklenir.

Kaynakça .

Mehmet Kaplan, Sevgi ve İlim, Dergah Yayınları, 1989, İstanbul / Peyami Safa, Seçmeler, Yağmur Yayınları, 1976, İstanbul